

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 20 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie M. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. z dnia 24 września 2013 r. odmawiającej ww. prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego od dnia 20 lipca 2013 roku do 2 sierpnia 2013 roku oraz prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego od 3 sierpnia 2013 roku do 31 stycznia 2014 roku.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Wnioskodawczyni M. C. prowadzi działalność gospodarczą. Do obowiązkowego ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego wnioskodawczyni została zgłoszona w dniu 28 września 2012 roku.

W dniu 2 lutego 2013 roku wnioskodawczyni urodziła dziecko.

W dniu 7 lutego 2013 roku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wpłynął wniosek M. C. o udzielenie wnioskodawczyni urlopu macierzyńskiego od dnia 03 lutego 2013 do 21 czerwca 2013 roku oraz dodatkowego urlopu macierzyńskiego od dnia 22 czerwca 2013 do 19 lipca 2013 roku. Jednocześnie do wniosku załączony został odpis skróconego aktu urodzenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wypłacił wnioskodawczyni zasiłek macierzyński od dnia 3 lutego 2013 do 19 lipca 2013 roku.

Pismem z dnia 30 sierpnia 2013 r. wnioskodawczyni wystąpiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. o przyznanie zasiłku macierzyńskiego za okres 2 tygodni z tytułu dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz o przyznanie zasiłku macierzyńskiego za okres 26 tygodni z tytułu urlopu rodzicielskiego. Jednocześnie wnioskodawczyni załączyła oświadczenie ojca dziecka, w którym wskazał, że nie będzie korzystał z urlopu rodzicielskiego z tytułu urodzenia córki.

Decyzją z dnia 24 września 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił M. C. prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego od dnia 20 lipca 2013 roku do 2 sierpnia 2013 roku oraz prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego od 3 sierpnia 2013 roku do 31 stycznia 2014 roku, wskazując, iż wnioskodawczyni złożyła wnioski o przyznanie prawa do ww. zasiłków po terminie, tj. po 19 lipca 2013 roku, do kiedy to pobierała zasiłek macierzyński z tytułu dodatkowego urlopu macierzyńskiego.

O obowiązku wystąpienia z wnioskiem o przyznanie prawa do zasiłku macierzyńskiego za dalszy okres wnioskodawczyni dowiedziała się od księgowej, która informację o tym powzięła z mediów. Wnioskodawczyni nie zasięgała informacji w ZUS w tym przedmiocie, uważając że prawo do zasiłku macierzyńskiego na dalszy okres zostanie przyznane automatycznie.

W oparciu o tak ustalony bezsporny stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, iż wniesione odwołanie jako niezasadne podlegało oddaleniu.

Sąd podniósł, iż zgodnie z art. 29 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U.2010 tj. Nr 77 poz.512) zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego urodziła dziecko. W myśl art. 29 ust 5 ustawy zasiłkowej zasiłek macierzyński przysługuje przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, okres

urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz okres urlopu rodzicielskiego.

W myśl § 18 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2012 roku w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U z 2012 r., poz. 444), dowodami stanowiącymi podstawę przyznania i wypłaty zasiłku macierzyńskiego przysługującego ubezpieczonemu za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, w razie gdy zasiłek macierzyński za okres bezpośrednio poprzedzający okres objęty wnioskiem o udzielenie takiego urlopu był pobierany przez tego ubezpieczonego, są:

1) zaświadczenie pracodawcy o okresie udzielonego dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz zaświadczenie pracodawcy o okresie i wymiarze czasu pracy wykonywanej w czasie dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego - w przypadku pracownika, któremu zasiłek macierzyński jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych;

2) wniosek ubezpieczonego złożony płatnikowi zasiłku macierzyńskiego przed terminem rozpoczęcia korzystania z tego zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego - w przypadku ubezpieczonego niebędącego pracownikiem.

Przepis powyższy odsyła do regulacji zawartych w Kodeksie pracy.

Zgodnie z art. 182¹ kodeksu pracy (Dz.U.1998.21.94 j.t.), bezpośrednio po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego pracownik (i zgodnie z powyższym odesłaniem także ubezpieczony niebędący pracownikiem) ma prawo do dodatkowego urlopu macierzyńskiego.

Dodatkowego urlopu macierzyńskiego udziela się na pisemny wniosek pracownika, składany w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu. W myśl art. 182^{1a}, bezpośrednio po wykorzystaniu dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze określonym w art. 182¹ § 1 pracownik ma prawo do urlopu rodzicielskiego w wymiarze do 26 tygodni.

Sąd Rejonowy wskazał, iż wnioskodawczyni M. C. w istocie nie jest pracownikiem w rozumieniu przepisów prawa pracy. Zatem wniosek o przyznanie prawa do zasiłku macierzyńskiego powinien być skierowany bezpośrednio do ZUS – płatnika zasiłku. Nadto, powinien on być złożony przed terminem rozpoczęcia korzystania z tego zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego. Kodeks pracy reguluje zaś kwestię prawa do dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego, ustalając że prawo do ww. urlopów przysługuje bezpośrednio po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego, a wniosek musi być złożony w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu. Zdaniem Sądu Rejonowego oznacza to, że wnioskodawczyni winna była złożyć wniosek o przyznanie prawa do zasiłku z tytułu dodatkowego okresu macierzyńskiego nie później niż na 14 dni przed dniem 19 lipca 2013 r., z uwagi na to, iż do 19 lipca 2013 r. ubezpieczona pobierała zasiłek macierzyński.

W ocenie Sądu I instancji przepisów tych nie można interpretować w ten sposób, że między okresami urlopów mogą występować przerwy. W wymienionych przepisach Kodeksu pracy ustawodawca wyraźnie wskazał, iż okresy urlopów muszą następować po sobie bezpośrednio. Wnioskodawczyni złożyła wniosek o prawo do zasiłku macierzyńskiego za sporne okresy w dniu 30 sierpnia 2013 r., to jest ponad miesiąc od dnia w którym skończyła pobierać zasiłek macierzyński z tytułu dodatkowego urlopu macierzyńskiego.

Tym samym, zdaniem Sądu Rejonowego wobec nie zachowania terminu do złożenia wniosku o prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego, wnioskodawczyni nie przysługuje prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres wskazany w zaskarżonej decyzji.

Sąd podniósł przy tym, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje okoliczność, iż wnioskodawczyni jest matką wychowującą czworo dzieci, a rygorystyczna interpretacja przepisów w tym przedmiocie, zdaniem wnioskodawczyni narusza przepisy Konstytucji RP, w tym art. 71 Konstytucji. Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych - przepisy prawa publicznego bezwzględnie obowiązujące muszą być bowiem ściśle przestrzegane w stosunku do wszystkich nawet, jeśli jawią się one osobie zainteresowanej jako subiektywnie niesprawiedliwe.(por.: wyrok SN z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 214/10, opubl. LEX nr 1095955, wyrok SA w Katowicach z dnia 20 maja 2010 r., III AUa 3616/09, opubl. LEX nr 785483). Tym samym brak było podstaw do oceny sytuacji odwołującej się przez pryzmat klauzul generalnych z przepisu art. 5 k.c. W kwestii naruszenia przepisów Konstytucji, art. 71 ust 1 i 2 Sąd podniósł natomiast, iż państwo prowadząc politykę społeczną i ekonomiczną, jest zobowiązane do uwzględniania dobra rodziny. Jednym z przejawów tej polityki jest pomoc ze strony władz publicznych, udzielana rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej. Do szczególnej pomocy władz publicznych mają prawo rodziny wielodzietne, a także niepełne. Prawo do szczególnej pomocy władz publicznych ma matka w okresie zarówno przed, jak i po urodzeniu dziecka. Niemniej jednak dokładne określenie formy tej pomocy należy już nie do Konstytucji, a do ustawy a konkretnie przywołanej ustawy o świadczeniach pieniężnych a razie choroby i macierzyństwa i akty wykonawcze wydane na jej podstawie. Ponadto adresatem normy art.71 Konstytucji jest państwo, a podniesione przez wnioskodawczynię zarzuty w zakresie naruszenia przepisów Konstytucji nie wspierają argumentacji wnioskodawczyni, w zakresie przyznania jej prawa do zasiłku macierzyńskiego mimo spóźnionego wniosku o przyznanie dodatkowego urlopu macierzyńskiego i urlopu rodzicielskiego.

Sąd wskazał też, że wnioskodawczyni jest osobą prowadzącą działalność gospodarczą, w tym jak wskazała w kwestiach związanych z uzyskaniem uprawnień do dodatkowego urlopu macierzyńskiego i urlopu rodzicielskiego zasięgała porady biura rachunkowego. Wnioskodawczyni przy tym, jak sama przyznała nie zasięgała informacji w organie rentowym i nie wywodziła, iż opóźnienie w złożeniu wniosku wynikało z błędnej informacji pracownika pozwanego, a organ rentowy dopuścić się miał naruszenia art. 9 kpa, w zakresie obowiązku należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła wnioskodawczyni.

W uzasadnieniu apelacji podniosła, iż zaskarżony wyrok jest dla niej krzywdzący i narusza art. 71 Konstytucji i pozbawia ją praw nabytych. Skarżąca wskazała, iż jest matką czworga dzieci i nie jest biegłą w przepisach, a jeśli nastąpiło opóźnienie w założeniu wniosku to wynikało ono właśnie z niedostatecznej wiedzy prawnej i faktu wychowywania dzieci.

Z uwagi na powyższe wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku względnie zaś o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Pełnomocnik powódki ustanowiony na etapie postępowania drugoinstancyjnego poparł apelację powódki i przytoczoną w niej argumentację.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego urodziła dziecko. Przysługuje on przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz okres urlopu rodzicielskiego, z zastrzeżeniem

ust. 6. (art. 29 ust. 1 pkt 1, ust. 5 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa tekst jedn. Dz. U. z 2005 r., Nr 31, poz. 267 ze zm.).

Zgodnie z § 18 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 02.04.2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. 2012.444), wydanym na podstawie art. 59 ust. 15 ustawy zasiłkowej, dowodami stanowiącymi podstawę przyznania i wypłaty zasiłku macierzyńskiego przysługującego ubezpieczonemu za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, w razie gdy zasiłek macierzyński za okres bezpośrednio poprzedzający okres objęty wnioskiem o udzielenie takiego urlopu był pobierany przez tego ubezpieczonego, jest: wniosek ubezpieczonego złożony płatnikowi zasiłku macierzyńskiego przed terminem rozpoczęcia korzystania z tego zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego - w przypadku ubezpieczonego nie będącego pracownikiem.

Z cytowanego § 18 pkt. 2 rozporządzenia wynika zatem wyraźnie, iż podstawę przyznania i wypłaty zasiłku macierzyńskiego przysługującego m.in. za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, w przypadku ubezpieczonego nie będącego pracownikiem, stanowi wniosek ubezpieczonego złożony płatnikowi zasiłku macierzyńskiego przed terminem rozpoczęcia korzystania z tego zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego. Niewątpliwie więc, ubezpieczony jest zobligowany do złożenia w organie rentowym nie tyle wniosku o udzielenie dodatkowego urlopu macierzyńskiego lecz wniosku o wypłatę świadczeń za ten okres określony w przepisach prawa pracy. Bezspornie także termin do złożenia wniosku o zasiłek macierzyński za dodatkowy okres urlopu macierzyńskiego istnieje, przy czym nie precyzują go przepisy ustawy zasiłkowej ani przywołanego rozporządzenia, lecz tylko i wyłącznie przepisy kodeksu pracy, do którego przedmiotowy przepis także w przypadku ubezpieczonych niebędących pracownikami odsyła.

Wniosek o udzielenie dodatkowego urlopu macierzyńskiego może być złożony w dwóch terminach. Pierwszy z nich określa art. 179¹ kp. pracownica, nie później niż 14 dni po porodzie, może złożyć pisemny wniosek o udzielenie jej, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze wynikającym z art. 182¹ § 1, a bezpośrednio po takim urlopie - urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze wynikającym z art. 182^{1a} § 1 kp. Drugi termin, dotyczący obojga rodziców, wynika z art. 182¹ § 3 kp. Jest on nie krótszy niż 14 dni przed rozpoczęciem dodatkowego urlopu. W zależności od wyboru terminu na złożenie omawianego wniosku zróżnicowana jest wysokość zasiłku macierzyńskiego (art. 31 ustawy zasiłkowej).

Niemniej jednak z chwilą złożenia pierwotnego wniosku przez wnioskodawczynię w dniu 7 lutego 2013 r. (tj. bezpośrednio po porodzie) przepis art. 179¹ kp. we wskazanym brzmieniu nie obowiązywał (norma ta została dodana do Kodeksu Pracy przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 maja 2013 r. Dz.U.2013.675 zmieniającej Kodeks Pracy z dniem 17 czerwca 2013 r.). Wobec tego termin ten nie był dla wnioskodawczyni wiążący. W obowiązującym wówczas stanie prawnym wnioskodawczyni mogła domagać się udzielenia jej dodatkowego urlopu macierzyńskiego w wymiarze do 4 tygodni (art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. Dz.U.2008.237.1654), we wniosku składanym w terminie nie krótszym niż 7 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu. Tak więc chcąc skorzystać z dodatkowego urlopu macierzyńskiego i świadczeń z tego tytułu w zwiększonym wymiarze 6 tygodni wprowadzonym przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 maja 2013 r. (Dz.U.2013.675) zmieniającym Kodeks Pracy z dniem 17 czerwca 2013 r., a następnie z urlopu rodzicielskiego wnioskodawczynię wiązał termin nie krótszy niż 14-dniowy przed rozpoczęciem dodatkowego urlopu macierzyńskiego (art. 182¹ § 3 kp) wprowadzony przepisami tej właśnie ustawy.

W rozpatrywanym stanie faktycznym wnioskodawczyni, z dniem 19 lipca 2013 roku zakończyła pobierać zasiłek macierzyński przyznany tytułem urlopu macierzyńskiego i dodatkowego urlopu macierzyńskiego, a w dniu 30 sierpnia 2013 r. wystąpiła z wnioskiem o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego w zwiększonym o kolejne 2 tygodnie wymiarze oraz za okres urlopu rodzicielskiego. Niewątpliwie wniosek ten został złożony z uchybieniem wymaganego terminu. Skoro zaś przyznanie zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu

rodzicielskiego uzależnione jest od wykorzystania zasiłku i urlopu macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze, brak jest podstaw do przyznania wnioskodawczyni obu spornych świadczeń.

Oceny tej nie zmienia podnoszona przez wnioskodawczynię okoliczność, iż nie znała przepisów prawa, nadto była zaangażowana w opiekę nad dziećmi. Przyczyny te nie konwalidują bowiem faktu złożenia przedmiotowego wniosku po terminie. Podkreślenia wymaga, że dodatkowy urlop macierzyński podobnie jak rodzicielski, w odróżnieniu od urlopu macierzyńskiego (który jest obowiązkowy) ma charakter fakultatywny. Wobec tego skorzystanie z tego uprawnienia w całości lub w części, jak i uzyskanie stosownych świadczeń z tego tytułu, wymaga dochowania należytej staranności i dbałości o własne interesy. Wnioskodawczyni nie wykazała się wskazaną dbałością i nie dochowała terminu do złożenia wniosku o sporne nieobligatoryjne świadczenie w podwyższonym wymiarze. Stąd też nie może oczekiwać jego wypłaty za sporny okres.

Podnieść należy też, - co słusznie zauważył już Sąd I instancji- iż podstawą przyznania świadczeń z ubezpieczenia społecznego mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego. (Wyrok Sądu Najwyższego z 1998-12-15, II UKN 379/98 Opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rok 2000, Nr 3, poz. 125). Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają bowiem charakter ścisły, bezwzględnie obowiązujący - stąd zarówno warunki nabycia prawa do świadczeń, jak też wysokość tychże świadczeń i zasady ich wypłaty są sformalizowane. Wyłącza to możliwość wykładania tych przepisów z uwzględnieniem reguł słuszności. W związku z tym niedopuszczalnym jest więc orzekanie o wypłacie świadczeń w oparciu wyłącznie o przekonanie o trudnej sytuacji życiowej czy finansowej strony. Fakt sprawowania przez wnioskodawczynię opieki nad czwórką dzieci i ewentualnie związany z nią brak możliwości uzyskania fachowej pomocy przy dochodzeniu świadczeń związanych z macierzyństwem, pozostaje więc bez wpływu na wynik rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie.

Nie można też uznać, jak chce skarżąca, iż odmowa przyznania jej spornych świadczeń godzi w jej prawa nabyte i narusza art. 71 Konstytucji.

Po pierwsze wskazać należy, iż przepis ten nie stwarza po stronie obywateli żadnych konkretnych uprawnień lecz obliguje państwo do uwzględniania dobra rodziny przy prowadzeniu polityki społecznej i ekonomicznej oraz zagwarantowania rodzinom wielodzietnym, niepełnym oraz matkom w okresie zarówno przed, jak i po urodzeniu dziecka pomocy władz publicznych. Nieuprawnioną jest więc sugestia skarżącej, iż na podstawie wskazanego przepisu nabyła prawo do spornych świadczeń.

Po drugie, konkretny zakres pomocy, jej formę i tryb przyznawania w ramach wskazanego obowiązku państwa określają ustawy. Te natomiast jak wyżej podniesiono ściśle z wyłączeniem zasad słuszności określają wymiar i sposób nabycia prawa do dochodzonych niniejszym procesem świadczeń w związku z macierzyństwem i określają terminy do wystąpienia z wnioskiem o przyznanie zasiłku macierzyńskiego w okresie dodatkowego urlopu macierzyńskiego i urlopu rodzicielskiego. Przekroczenie terminu do złożenia wniosku o wskazane świadczenia przez ubezpieczoną nie może być więc uznane za prawnie obojętne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 kpc apelację wnioskodawczyni jako bezzasadną oddalił.